

educational establishments. The article explains the concept of notions «air traffic control», «air traffic controller», «professional activity of air traffic controllers». It describes all the stages of controller's work and determines his functions and objectives. It highlights the reasons for wrong doing, which can lead to emergency situations and crashes.

It gives proof of the place and the role of professional reflection while performing professional duties by the controllers. The controller's activity belongs to the professions which involve great emotional load and responsibility. That's why the representatives of this profession are endangered by «burnout syndrome»- emotional, mental and physical exhaustion caused by long emotional load. It's understandable that professional knowledge and skills are not enough for prevention of appearing such a syndrome. In such cases reflection is one of the most important methods of self-regulation. The ability to «go beyond» enables the air traffic controllers not only to analyze his internal state and correlate it with the behavioral reactions, but also to provide self-mobilization in crisis situation in order to save mental health. It is determined that the reflection favors the formation of professional culture of a specialist, ensures his personal and professional development, being the background for psychological maturity, and also favors the harmonization of the inner world and relationship in the professional environment.

Key words: professional activity, air traffic controller, professional reflection, self-regulation, professional culture, emotional load, burnout syndrome.

Рецензент: Примакова В.В.

УДК 378.147:[356.13+34](477)

Перегняк І. В.*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті порушено проблему адаптації системи професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (ДПСУ) до стандартів професійної підготовки провідних країн Європейського Союзу. Проаналізовано конструктивність кроків України та її правоохоронних органів (зокрема ДПСУ) на шляху до євроінтеграції. Окреслено стан готовності персоналу ДПСУ до виконання завдань в умовах лібералізації візового режиму з Євросоюзом. Розкрито основні напрямки співпраці з європейськими інституціями, їх вплив на процес вдосконалення професійної підготовки в прикордонному відомстві. Деталізовано деякі форми ефективної співпраці з європейськими правоохоронними навчальними закладами та установами.

Ключові слова: професійна підготовка військовослужбовця, євроінтеграційний процес, лібералізація візового режиму, Концепція інтегрованого управління кордонами.

Умови сьогодення диктують нові вимоги до підготовки військовослужбовців Державної прикордонної служби України. Це зумовлено євроінтеграційними процесами та набутою Україною лібералізацією візового режиму з європейськими країнами. Персонал відомства має бути готовий до несення служби в оновлених умовах. Нагальною постає проблема адаптації системи професійної підготовки Державної прикордонної служби України (ДПСУ) до стандартів професійної підготовки провідних країн Європейського Союзу (ЄС).

Вітчизняне прикордонне відомство має багаторічний досвід співпраці з правоохоронними відомствами багатьох держав Євросоюзу. Ця співпраця здійснюється як на рівні правоохоронних відомств держав самостійно, так і під егідою європейських партнерів.

Професійна підготовка фахівців Державної прикордонної служби завжди

*© Перегняк І. В.

перебувала в центрі уваги дослідників проблематики військової педагогіки. Натомість нині суттєво змінилися умови професійної діяльності фахівців такої сфери. Так, лібералізація візового режиму для громадян України з боку ЄС вступила в дію завдяки виконанню умов, що окреслені у Плані дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Цей документ передбачає запровадження процесу лібералізації візового режиму, а також визначив усі технічні умови, які має виконати Україна для забезпечення прогресу в напрямку лібералізації візового режиму. Так, у документі прописано чотири основні блоки, які Україна має реалізувати, а саме:

- безпека документів, включаючи біометрику;
- нелегальна імміграція, включаючи реадмісію;
- громадський порядок та безпека;
- зовнішні відносини і фундаментальні права [3].

Проблемам реформування системи професійної підготовки у ДПСУ присвятили свої праці Г. Васянович, А. Галімов, І. Грязнов, О. Діденко, Й. Гушулей, Д. Іщенко, Б. Олексієнко, О. Пометун, О. Трембовецький, В. Синьов, В. Райко, В. Ягупов та інші.

Метою статті є аналіз здійснених правоохоронними органами України заходів, спрямованих на поглиблення євроінтеграції, основних напрямків співпраці з європейськими інституціями та її впливу на професійну підготовку військовослужбовців у прикордонному відомстві.

Вищезазначене зумовило потребу як удосконалення системи професійної підготовки українських військовослужбовців, так і посилення соціально-педагогічних вимог до особистості військовослужбовця.

Зважаючи на складне та динамічне безпекове середовище довкола України, а також з урахуванням обсягу зобов'язань, узятих Україною в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України та імплементації Порядку денного асоціації між Україною та Європейським Союзом розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 1149-р, було схвалено Концепцію інтегрованого управління кордонами [5] від 31 серпня 2016 р. № 626-р і затверджено план заходів щодо реалізації такої Концепції [4].

Метою Концепції є підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону, запровадження європейських стандартів інтегрованого управління кордонами щодо:

- забезпечення охорони державного кордону, пропуску в установленому порядку через державний кордон осіб, транспортних засобів і вантажів, провадження інформаційної та оперативно-розшукової діяльності, проведення аналізу ризиків і здійснення запобіжних заходів;
- провадження суб'єктами інтегрованого управління кордонами діяльності із запобігання, виявлення, розкриття (розслідування) транскордонних злочинів;
- координації діяльності компетентних державних органів із забезпечення безпеки й відкритості державного кордону;
- розвитку міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва;
- забезпечення належного функціонування і вдосконалення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців й осіб без громадянства.

Щодо останнього, то внесено таке уточнення:

- у країнах походження незаконних мігрантів (під час оформлення віз для в'їзду в Україну);
- у державах, що межують з Україною (під час забезпечення прикордонного співробітництва);
- у пунктах пропуску через державний кордон і поза ними (під час здійснення прикордонного контролю й забезпечення охорони державного кордону поза пунктами пропуску);
- в Україні (під час тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства

щодо дотримання правил такого перебування) [5].

Зауважимо, що в рамках Концепції інтегрованого управління кордонами та лібералізації безвізового режиму Державна прикордонна служба України здійснила низку заходів, спрямованих на швидкість і комфорт при перетинанні кордону, проте подбала і про безпекову складову. У пунктах пропуску встановлено прилади для зчитування паспортів з біометричними даними. Нині засобами біометрії на 1-й лінії контролю обладнано 157 пунктів пропуску, на 2-й лінії – 97 пунктів пропуску. Із запровадженням вільних кордонів в'їзд для власників біометричного паспорту до країн ЄС стане миттєвим.

За статистичною інформацією, понад 123 пункти пропуску вже підключено до баз даних Інтерполу. Здійснюється спільний з європейськими колегами контроль у пунктах пропуску на польській і молдовській ділянках, завершується нормативне врегулювання цього питання зі Словаччиною, тривають переговори з Угорщиною та Румунією.

Усі ці заходи стали можливими завдяки не лише діяльності державних інституцій, а й підтримці та допомозі європейських установ. Особливо вагомим є той факт, що окрім технічної допомоги європейські організації надають і консультативну допомогу, проводять тренінги та навчання з персоналом.

Треба додати, що з 1 січня 2018 року в пунктах пропуску через державний кордон у повному обсязі запрацював біометричний контроль для громадян країн, яких віднесено до категорії ризику. Ця система фіксації біометричних даних іноземців та осіб без громадянства розгортається прикордонним відомством на виконання Указу Президента України від 30 серпня 2017 року № 256 «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 10 липня 2017 року «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержання ними правил перебування на території України».

У рамках виконання Угоди про асоціацію з ЄС та в контексті реформування цивільного сектору безпеки України в Адміністрації Державної прикордонної служби України започатковано роботу з Консультативною місією ЄС з реформування цивільного сектору безпеки (місія EUAM). Наприклад, упродовж 2016 року в рамках роботи з Консультативною місією ЄС з реформування цивільного сектору безпеки (EUAM) відбулося низка робочих зустрічей на рівні керівництва Держприкордонслужби з питань розроблення стратегічних документів розвитку прикордонного відомства, протидії корупції, роботи з громадськістю і ЗМІ, логістики, а також підготовки персоналу.

Активно співпрацює відомство з Європейською Агенцією з питань управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу (FRONTEX). Агенція сприяє, координує та розвиває управління європейськими кордонами відповідно до Хартії основних прав ЄС і застосовуючи концепцію Інтегрованого прикордонного менеджменту. Спільна діяльність організована на підставі Робочої домовленості щодо встановлення оперативного співробітництва (2007) та Планів співробітництва, зокрема на 2016-2018 рр. Саморефлексія досвіду роботи з питань підвищення фахової компетентності військовослужбовців в окресленій площині дозволяє окреслити зокрема й основні напрямки співпраці: обмін інформацією; спільний аналіз ризиків; участь у спеціальних операціях; підготовка персоналу. ДПСУ щорічно бере участь у спільних операціях на кордоні: на сухопутних кордонах України з державами-членами ЄС; зовнішніх морських кордонах ЄС; у пунктах пропуску для авіаційного сполучення.

Аналіз діяльності, спрямованої на активізацію професійної підготовки персоналу дозволяє окреслити напрямки впливу FRONTEX, що безпосередньо бере участь у проектах щодо:

- 1) виявлення викрадених автомобілів та підробок у документах;
- 2) підготовки кінологів;
- 3) розроблення методичних рекомендацій із вивчення прикордонниками

іноземних мов;

4) інформаційної підтримки управлінської діяльності через упровадження Єдиної навчальної програми для прикордонників (Common Core Curriculum/ССС) і спільної веб-платформи для прикордонників Virtual-Aula;

5) активізації обміну інформацією та впровадження спільного аналізу ризиків щодо відкритої статистичної та аналітичної інформації, розширення мережі аналізу ризиків країн Східного партнерства.

Наш досвід засвідчує, що продовження і посилення співпраці з Агенцією надає ширші можливості зокрема у таких сферах: оцінювання ризиків, перепідготовки фахівців відповідно до загальноєвропейської моделі підготовки персоналу, адаптації системи охорони кордону України та інтеграції її в загальноєвропейську систему інтегрованого управління кордоном, розвитку сучасних технологій та систем спостереження, автоматизованого паспортного контролю, зокрема з використанням біометрії.

Підкреслимо: сприяючим чинником удосконалення професійної підготовки військовослужбовців є активна участь представників Держприкордонслужби України в низці спільних операцій FRONTEX.

Зауважимо, що значно збагатилися ресурси практичної реалізації ідеї «освіта впродовж життя», з огляду на своєрідність фахової діяльності саме військовослужбовців прикордонної служби завдяки співпраці з місією Європейської Комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова (EUBAM) з 1 грудня 2005 р. Як відомо, ця Місія діє під егідою ЄК та фінансується ЄК через Програму розвитку ООН. Отож, фахівці мали змогу отримати від EUBAM допомогу в ознайомленні з кращою європейською практикою та підвищенні професійного рівня в межах:

- проведених міжнародних конференцій з інтегрованого управління кордонами;
- організації безпосереднього знайомства представників Держприкордонслужби на місцях – у країнах ЄС;
- проведення тренінгів з різних аспектів службової діяльності та запровадження в чинну систему професійної підготовки навчальних курсів (зокрема управлінського курсу для керівного складу, курсу дистанційного навчання начальників прикордонних підрозділів та ін.).

Останнім часом набирає обертів Twinning-проект – підтримка ДПСУ європейськими інституціями в подальшому запровадженні принципів інтегрованого управління кордонами, зокрема у сфері перевірки документів та викрадених автомобілів. У рамках цього проекту переглядаються нормативна база, методичні матеріали щодо найкращих європейських практик.

Досвід переконує, що така співпраця сприяє виробленню єдиних підходів з підготовки персоналу Державної прикордонної служби України та наближення їх до європейських стандартів. Аналіз наукових джерел засвідчує, що навчальні заклади Державної прикордонної служби України тісно співпрацюють із навчальними прикордонними закладами Німеччини, Румунії, Польщі та ін. Так, Ізмаїльський навчально-тренувальний загін морської охорони ДПСУ за останні кілька років налагодив співпрацю зі Спеціалізованим центром підготовки Прикордонної варті Республіки Польща (м. Любань, Республіка Польща), Національним коледжем Прикордонної поліції Республіки Молдова (м. Унгени, Республіка Молдова), Морським центром і Академією Федеральної поліції Німеччини (м. Нойштадт, Німеччина), і, звісно, з Центром підготовки персоналу з навігації Берегової охорони Прикордонної поліції Румунії (м. Констанца, Республіка Румунія). Так, якщо взяти Подунав'я, то прикордонники України та Румунії охороняють кордон у практично однакових умовах. Отож і підходи до навчання дуже схожі. Відповідно до Плану співпраці між Ізмаїльським навчально-тренувальним загonom морської охорони Державної прикордонної служби України та Центром підготовки персоналу з навігації Берегової охорони Прикордонної поліції Румунії за останні роки значно посилено увагу до такої

форми, як тренінги, а також проведення спільних навчань.

Звісно, співпраця з європейськими інституціями внесла корективи до підготовки персоналу прикордонного відомства. Багато програм підготовки навчальних прикордонних центрів зазнало змін, як наприклад, Програма підготовки «Молодший інспектор прикордонної служби» в рамках пілотного проекту «Нове обличчя кордону» [2], яка впроваджена в навчальний процес Головного центру підготовки особового складу ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота. Відзначимо також успішне використання посібника «Тактика дій оглядових груп кораблів (катерів)» [1] під час навчання курсантів Ізмаїльського навчально-тренувального загону морської охорони ДПСУ. Ці навчальні програми апробовані за сприянням фахівців Посольства США в Україні, Міжнародної організації з міграції (МОМ), Навчального центру спеціалізованої підготовки Прикордонної Варти Республіки Польща.

Отже, проведена аналітична робота дозволяє стверджувати, що в цілому рівень професійної підготовленості військовослужбовців ДПСУ відповідає європейським стандартам. Натомість не в повному обсязі у сталій системі підготовки військовослужбовців відтворено ідею «освіти впродовж життя»

Убачаємо перспективним продовження тісної співпраці з європейськими інституціями для покращення професійної готовності персоналу відомства та роботи його в оновлених умовах. З поглибленням наукових уявлень про неперервну фахову підготовку персоналу в навчальних закладах прикордонних відомств європейських країн ми й пов'яжемо свої подальші наукові дослідження.

Література:

1. Пад'яс М., Васовський А., Воцатинський М. Тактика дій оглядових груп кораблів (катерів): навчальний посібник, 2016. 148 с.
2. Пастор С., Васовський А., Воцатинський М., Міхальські М., Горбовий Р., Гринюк А., Лисюк Ю., Фігура О., Коцеруба Д. Молодший інспектор прикордонної служби в рамках пілотного проекту «Нове обличчя кордону»: Програма підготовки, 2016. 63 с.
3. План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244813273.
4. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами: Розпорядження Каб. Міністрів України від 31.08.2016 р. № 626-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/626-2016-p> (дата звернення: 20.12.2017).
5. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами: Розпорядження Каб. Міністрів України від 28.10.2015 р. № 1149-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1149-2015-p> (дата звернення: 20.12.2017).

Перегняк І. В.

ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫЙ ВЕКТОР ОПТИМИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОГРАНИЧНОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

В статье затронута проблема адаптации системы профессиональной подготовки Государственной пограничной службы Украины (ГПСУ) к стандартам профессиональной подготовки ведущих стран Европейского Союза. Проанализирована конструктивность шагов Украины и ее правоохранительных органов (в частности ГПСУ) на пути к евроинтеграции. Определено состояние готовности персонала ГПСУ к выполнению задач в условиях либерализации визового режима с Евросоюзом. Раскрыты основные направления сотрудничества с европейскими институтами, их влияние на процесс совершенствования профессиональной подготовки в пограничном ведомстве. Детализированы некоторые формы эффективного сотрудничества с европейскими правоохранительными учебными заведениями и учреждениями.

Ключевые слова: профессиональная подготовка военнослужащего, евроинтеграционный процесс, либерализация визового режима, Концепция интегрированного управления границами.

Peregnyak I. V.

EURO-INTEGRATION VECTOR OF OPTIMIZATION IN PROFESSIONAL TRAINING
OF UKRAINIAN MILITARY SERVICE STATE BORDER OFFICE

The article touches upon the problem of adaptation of the professional training system of the State Border Service of Ukraine (SBS) with the standards of professional training of the leading countries of the European Union. The constructiveness of the steps taken by Ukraine and its law enforcement agencies (in particular SBS) on the road to European integration has been analyzed. The state of readiness for the fulfillment of tasks by the staff of the SBS in the conditions of liberalization of the visa regime with the European Union is determined. The main fields of cooperation with European institutions, their influence on the process of improving professional training in the border department are revealed. Namely on the example of cooperation with the EU Advisory Mission on Civil Security Sector Reform (EUAM mission), with the European Agency for the Management of Operational Cooperation on the External Borders of the Member States of the European Union (FRONTEX), with the European Commission's mission to provide assistance in border issues in Ukraine and the Republic of Moldova (EUBAM).

Some forms of effective cooperation with European law enforcement educational institutions are detailed: joint trainings, scientific conferences, courses, etc., according to joint plans between border educational institutions of Ukraine and EU countries.

Key words: vocational training of a serviceman, eurointegration process, liberalization of the visa regime, the concept of integrated border management.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 37.013

Пукало М. І.

ГРАФІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

У статті обґрунтовуються компоненти графічної компетентності молодших бакалаврів автотранспортного профілю з використанням комп'ютерного 3D-моделювання; акцентується увага на проблемах підготовки сучасного фахівця автотранспортного профілю, зокрема механіків з технічного обслуговування та ремонту автотранспортних засобів. Здійснено аналіз успішності студентів з навчальної дисципліни «Нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка». Проаналізовано вплив комп'ютерного 3D-моделювання на захист дипломних проектів випускників. Пропонується використання 3D-моделювання під час вивчення двигунів внутрішнього згоряння. Здійснено експертне оцінювання найпоширеніших комп'ютерних програм 3D-моделювання викладачами навчальних закладів, а також роботодавцями.

Ключові слова: молодший бакалавр, графічна компетентність, професійна компетентність, двигуни внутрішнього згоряння.

Реформування вітчизняної системи освіти задає нові напрямки й вимоги до теоретичної та практичної підготовки фахівців автотранспортного профілю. Тому сьогодні перед навчальними закладами постає питання якісної підготовки студентів, які б у майбутньому розвивались в цифровому суспільстві. Особливе значення має формування графічної компетентності, що визначає успішність засвоєння знань під час вивчення спеціальних дисциплін.

Актуальність цього дослідження виявляється з суперечностей між потребами ринку праці та недостатньою ефективністю формування професійної компетентності в навчальних закладах професійно-технічної освіти.

Перспективним напрямком дослідження є 3D-моделювання, що дозволяє не лише